

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Dato: 01.04.2016

Vår ref.: 15/09946

Saksbehandler: Fakultet LUI

Høringsuttalelse fra Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) ang. forskrifter om rammeplan for femårige grunnskolelærerutdanninger

Høringsuttalelsen er utarbeidet av Fakultet for lærerutdanning og internasjonale studier (LUI) på vegne av HiOA og med basis i arbeid fra Institutt for faglærer- og grunnskolelærerutdanning.

Profesjonsfag

I grunnskolelærerutdanningene er alle fag rettet mot å utdanne til en profesjon. Det gjør at det kan være uheldig at begrepet profesjonsfag blir brukt som navn på ett fag. Et særtrekk ved lærerutdanning er at «skolefagene» er lærerutdanningsfag som både har disiplinlig og fag-didaktisk innhold. Det er viktig å bygge oppunder og videreutvikle alle lærerutdanningsfag som profesjonsfag. HiOA støtter derfor at faget skal hete pedagogikk.

Grunnskolelærerutdanning eller lektorutdanning

Utdanningene bør hete lektorutdanning eller grunnskolelektorutdanning

Argumentene for en navneendring til lektorutdanninger er at navnet på de tre utdanningene 1-7, 5-10 og 8-13 bør harmonisere. Dette gjøres enklest ved at de to som nå behandles blir kalt «lektorutdanning».

HiOA mener at lektor bør være en del av navnet. Dersom det er viktig at grunnskole er med i navnet, bør tittelen være grunnskolelektor.

Læringsutbyttebeskrivelse om vold og seksuelle overgrep

Det siste punktet under Ferdigheter framstår uklart. Dersom det menes at det er kandidaten selv som skal kunne gjøre faglige vurderinger på basis av «tegn på vold eller seksuelle overgrep» og så raskt iverksette tiltak, er det altfor ambisiøst – det er andre yrkesgrupper som må trekkes inn i arbeidet når

en lærer ser slike tegn. Kandidaten bør ha kompetanse til å se tegn og kunne innhente faglige vurderinger og deretter kunne sette i verk tiltak basert på de innhentede, faglige vurderingene. Å legge til «innhentede» foran «faglige vurderinger» vil oppklare dette. Læreres rolle i førstelinjetjenesten og ikke som ekspert må komme tydeligere fram.

Kunnskap om religion, livssyn og etikk som del av profesjonsfaget – formulering (§ 3)

RLE-modul

Modulbetegnelsen er uheldig. Dette betyr at emnene som tilbys ligger som en fast enhet. Det er overraskende at det ikke er ønskelig at emnene både legges på bachelor- og masternivå, når det gis uttrykk for at det er viktig å styrke disse innholdskomponentene i utdanningen. Institusjonen selv må ha et gjennomgående ansvar for å sikre helheten på best mulig måte.

Utdanningene skal svare på svært mange krav i forskrift og nasjonale retningslinjer legge til rette for internasjonal utveksling og begynneropplæring. Institusjonene er beredt og faglig i stand til å ta vare på intensjonen uten å måtte ha en bestemt modul.

HiOA støtter en bred, samfunnsmessig tilnærming med temaer på bachelor- og masternivå. Det er faglig gunstig om kunnskapen om religion, livssyn og etikk knyttes til andre relevante temaer gjennom studiene, og ikke plasseres som en samlet «modul». Blant annet vil en fasttømret modul vanskeliggjøre et tett samarbeid mellom pedagogikk og andre fag om begynneropplæring på GLU 1-7 eller begrense muligheten til å få til et internasjonalt semester på begge utdanningsløp.

Åpning for praksis i barnehage i grunnskolelærerutdanningen for 1. – 7. trinn (§ 3)

HiOA støtter at det åpnes for at de institusjoner som ønsker det, kan legge fem dager praksis til barnehagen, men det er negativt om dette blir et krav. Vektlegging av overgangen mellom barnehage og skole kan ivaretas på ulike måter, som ved å la studenter møtes på tvers av BLU og GLU, la studenter være tett på FoU på overganger, eller ved å ha en samtale med sosiallærer på skolen om dette i en praksisperiode. Institusjonene bør ha frihet til ordne dette på best mulig måte.

Fritaksbestemmelser (§ 6)

HiOA støtter å videreføre dagens praksis for det obligatoriske norskfaget 1-7, men at fritaket, av hensyn til tilsetting, bør stå på vitnemålet.

Andre forhold

Ad §2 Digital kompetanse

Læringsutbyttebeskrivelsene er i vårt perspektiv et godt uttrykk for den kompetansen enhver nyutdannet lærer må ha for å kunne undervise i et moderne digitalt samfunn.

HiOA vil presisere at oppnåelsen av avanserte ferdigheter, sammen med utvikling av profesjonsfaglig digital kompetanse, krever systematisk arbeid over tid gjennom hele studieforløpet. Det må derfor

tilrettelegges for utvikling av integrert, digital kompetanse gjennom hele programmet slik at studentene gis forutsetning for å inneha profesjonsfaglig digital kompetanse etter endt studieforløp. Dette kunne med fordel være mer eksplisitt uttrykt i forslaget til forskrifter.

Kvalitetsrammeverket for høgre utdanning benytter begrepet *avanserte ferdigheter* for ferdigheter på masternivå, og det er dette begrepet som er brukt i forslaget til forskrifter. Vi forstår det slik at dette innebærer at digitale ferdigheter også må være en del av masteropplæringen.

HiOA foreslår derfor at det legges til rette for at det kan gis studiepoenggivende emner på masternivå i form av dedikerte kurs i digitale ferdigheter eller i forpliktende samarbeid med skolefagene.

Elevers utdannelses- og yrkesvalg og valgfag

Elevers utdannelses- og yrkesvalg og valgfag er ikke nevnt i utkast til forskrift. Dette området bør tydeliggjøres. Lærere bør ha kompetanse om valgfag og yrkesvalg for å kunne legge opp undervisning slik at den belyser ulike yrkesveier og veileder elevene på en kyndig måte. Denne oppgaven bør ikke overlates til skolens veiledere alene, men må være en del av elevenes læringsprosess. Dette er en del av en mer generell satsning på kompetanse om overganger i skolen.

Bærekraftig utvikling

Dette området synes å ha fått en mer beskjeden plass enn i tidligere formuleringer. I lys av dagens situasjon bør bærekraftig utvikling styrkes og tydeliggjøres som avgjørende for fremtiden.

Ad §3

Det er svært viktig at masterfaget velges blant de fag studenten har 60 studiepoeng i og valgmuligheter bindes tidlig i løpet.

Det bør være åpning for at det innenfor rammen av masterfaget i 4. og 5. år kan tas fellesemner av relevans for masterfaget, for eksempel innen spesialpedagogikk eller IKT.

«Emnet vitenskapsteori og metode»: Det er uheldig å bruke ordet «Emnet», som signaliserer noe helt spesielt i programplanarbeid i sektoren. Videre oppgis det at «Emnet introduseres i det tredje året». Dette framstår lite ambisiøst: studentene bør møte vitenskapsteori og metode fra første semester i utdanningen.

Det er positivt at praksis utvides til 110 dager. Dette er samtidig en betydelig merkostnad for institusjonen, som må kompenseres om det ikke skal gå utover andre deler av utdanningen.

Masterfordypning i pedagogiske emner og digital kompetanse bør være mulig

Arbeidsoppgavene i skolen er mangeartete, og det er behov for et bredt spekter av kompetanse for å møte dette. Grunnskolelærerutdanningene sikrer god, faglig fordypning i skolefagene, og forskrift om tilsetting sikrer at de som skal undervise har kompetansen som kreves. I lys av dette mener HiOA det kan åpnes for masterfordypninger også innen pedagogiske arbeidsfelt og digital kompetanse. Dette kan medvirke til at oppgaver i skolen kan løses av lærere som både har undervisningskompetanse i fag og spesialkompetanse i andre viktige områder. Det må likevel sikres at fag-didaktisk master eller master i begynneropplæring blir de dominerende fagfordypningene.

Vennlig hilsen

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ingen håndskrevne signaturer

Knut Patrick Hanevik

Vedlegg: Uttalelse fra Institutt for grunnskole og faglærerutdanning

Høgskolen i Oslo og Akershus, HiOA
Institutt for grunnskole- og faglærerutdanning, GFU

Høringsuttalelse

Forskrifter om rammeplan for femårige grunnskolelærerutdanninger

Høringsuttalelsen er fra ledergruppa ved Institutt for grunnskole- og lærerutdanning, GFU, som grunnskolelærerutdanningene ved Høgskolen i Oslo og Akershus er organisert under. Høringen har vært tema på personalmøter og i instituttråd, det har kommet inn høringsuttalelser fra fagseksjonene ved instituttet og har vært sluttbehandlet i ledergruppa 29. mars 2016.

GFU er i god gang med å utvikle de nye utdanningene som skal være integrerte og helhetlige, holde høy kvalitet og oppleves som attraktive, relevante og innovative profesjonsutdanninger.

Profesjonsfag

GFU mener at faget bør hete pedagogikk – i grunnskolelærerutdanningene er alle fag profesjonsfag

Vi synes det er uheldig at begrepet profesjonsfag brukt på ett fag er uheldig, da det spesielle ved grunnskolelærerutdanningene er alle fag er profesjonsfag eller lærerutdanningsfag. Det er jo nettopp det som skiller oss fra for eksempel lektorutdanningen 8-13. Hvis departementet selv ikke støtter rammeplanutvalgets forslag om nye navn på utdanningene, lektorutdanninger, ser vi virkelig ingen grunn til at begrepsbruken skal harmoniseres der forskjellen kanskje er størst. For oss er imidlertid ønsket om å bruke pedagogikk framfor profesjonsfag overordnet navn på utdanningene.

Lærerutdannere langt utenfor pedagogikkmiljøet mener pedagogikk har en lang og god tradisjon i norsk lærerutdanning og ser ingen grunn til at faget på grunn av de foreslåtte og ønskede emner skal måtte skifte navn.

Det er paradoksalt med en navneendring ved innføring av en grunnskolelærerutdanning på masternivå der 30 stp i faget skal tilbys på høyere grads nivå. Læringsutbytte i faget er knyttet til avansert og inngående kunnskap i pedagogikk. Grunnlaget for et slikt læringsutbytte er pedagogisk forskning og teori, og det er dermed naturlig at pedagogikk (som vitenskapsfag) er benevnelsen på faget.

Grunnskolelærerutdanning eller lektorutdanning

Utdanningene bør hete lektorutdanning eller grunnskolelektorutdanning

Argumentene for en navneendring til lektorutdanninger er at navnet på de tre utdanningene 1-7, 5-10 og 8-13 bør harmoniseres. Dette gjøres enklest ved at de to som nå behandles blir kalt «lektorutdanning». Hvis studentene skal få masterutdanning, da må de være lektorer - det er uheldig at de har samme utdanningsnivå som lektorprogrammet, men ikke lektortittel. En lektortittel bør være en selvfølge for å markere den store endringen det er å innføre en femårig masterutdanning for lærere i grunnskolen.

Instituttets tilsatte mener at denne reformen er så stor, at et navneskifte er på sin plass og at lektor bør være en del av navnet. Hvis det er viktig at grunnskole er med i navnet, bør tittelen være grunnskolelektor.

Læringsutbyttebeskrivelse om vold og seksuelle overgrep

Det siste punktet under Ferdigheter er uklart. Dersom det menes at det er kandidaten selv som skal kunne gjøre faglige vurderinger på basis av «tegn på vold eller seksuelle overgrep» og så raskt iverksette tiltak, er det altfor ambisiøst – det er andre yrkesgrupper som må trekkes inn i dette arbeidet når en lærer ser slike tegn. Kandidaten bør kunne se tegn og deretter innhente faglige vurderinger og deretter sette i verk tiltak basert på de innhentede faglige vurderingene. Å legge til «innhentede» foran «faglige vurderinger» vil oppklare dette. Læreres rolle i førstelinjetjenesten og ikke som ekspert må komme tydeligere fram.

Kunnskap om religion, livssyn og etikk som del av profesjonsfaget – formulering (§ 3)

GFU ønsker ikke en RLE-modul

Det er ikke ønskelig at modul-begrepet beholdes hvis det i dette ligger at emnene må tilbys som en ferdigtømmret enhet. Hvis det er viktig at visse emner styrkes, er det overraskende at det ikke er ønskelig at emnene både legges på bachelor- og masternivå. I tillegg er det uklokt å bestemme én brikke i puslespillet uten at det er satt i sammenheng med alt det andre institusjonene skal levere på og uten at en tar ansvar for hele puslespillet. Hvis hensikten er å sikre at alle tar pålegget alvorlig, må dette skje på andre måter enn ved å presse inn en struktur på ett bestemt område. Vi skal svare på svært mange krav i forskrift og nasjonale retningslinjer, og vi skal legge til rette for internasjonal utveksling og begynneropplæring. Vis institusjonene den tillit at vi tar vare på intensjonen uten å måtte ha en bestemt modul.

Seksjonene for samfunnsfag og RLE støtter i ulik grad en modultenkning, mens pedagogikkseksjonen vil stå fritt til å integrere emnene. Ledergruppa deler pedagogikkseksjonens syn på at en modul er uheldig for oppbygging av pedagogikkfaget og mener i tillegg at en modul er et unødvendig hinder for strukturen som helhet.

Samfunnsfag er opptatt av at de 15 studiepoengene med flerkulturell dannelse krever kunnskap om samfunnsstrukturer og kulturelle perspektiver og at det også er viktig å se seg selv i en global kontekst. Derfor bør også bærekraftig utvikling være et sentralt element i etisk dannelse og etikkundervisningen i profesjonsfaget. Videre er det sentralt å ta vare på verdien av mangfold og forskjellighet.

RLE-seksjonen støtter den nye formuleringen: «For å styrke lærerkompetansen i et flerkulturelt og flerreligiøst samfunn skal kunnskap om religion, livssyn og etikk utgjøre en modul tilsvarende 15 studiepoeng integrert i elevkunnskapsdelen av profesjonsfaget». Seksjonen oppfatter den nye modulen som et uttrykk for at departementet anerkjenner at RLE-tema inngår som en naturlig og viktig del i en generell lærerqualifisering. Men seksjonens støtte forutsetter at de 15 stp ikke erstatter en del av det ordinære RLE-faget (med 30 og 60 stp). De 15 stp skal med andre ord ikke utgjøre ¼ av RLE, men være en modul som er generelt lærerqualifiserende.

Ledergruppa GFU støtter en bred samfunnsmessig tilnærming med temaer på bachelor- og masternivå, men altså ikke som en fasttømmret modul. Det er faglig gunstig om kunnskapen om religion, livssyn og etikk knyttes til andre relevante temaer gjennom studiene, og ikke plasseres som en samlet «modul». Blant annet vil en fasttømmret modul vanskeliggjøre et tett samarbeid mellom pedagogikk og andre fag om begynneropplæring på GLU 1-7 eller begrense muligheten til å få til et internasjonalt semester på begge utdanningsløp.

Åpning for praksis i barnehage i grunnskolelærerutdanningen for 1. – 7. trinn (§ 3)

Det er greit at det åpnes for at de institusjoner som ønsker det, kan legge 5 dager praksis til barnehagen, men er negative til om dette skulle blitt et krav. Å få til god praksisopplæring er hardt arbeid og et stort puslespill og 5 dager praksis i barnehage vil vanskeliggjøre dette arbeidet ytterligere. Det er derimot fint at muligheten gis slik at noen studenter eventuelt kan prøve ut denne muligheten. Vektlegging av overgangen mellom barnehage og skole sterkere kan ivaretas på ulike måter som ved å la studenter møtes på tvers av BLU og GLU, la studenter være tett på FOU på overganger eller ha en samtale med sosiallærer på skolen om dette i en praksisperiode.

Fritaksbestemmelser (§ 6)

Norskseksjonen ved GFU «støtter rammeplanutvalets forslag frå oktober 2015 og *ikkje* ei vidareføring av gjeldande fritaksordning slik denne er presentert i Kunnskapsdepartementets høyringsnotat. Vi foreslår denne formuleringa i tillegg: Studentar med dysleksi eller andre særlige grunnar kan etter skjønnsmessig vurdering få tilrettelagt eksamen ved bruk av pc eller andre aktuelle hjelpemiddel.»

Det er bare norskseksjonen som har uttalt seg om dette punktet, og seksjonen støtter rammeplanutvalgets formuleringer. Ledergruppa GFU ønsker å videreføre dagens praksis for det obligatoriske norskfaget 1-7, men at fritaket av hensyn til tilsetning, bør stå på vitnemålet.

5. Andre forhold

Ad §2

Digital kompetanse. Vårt mandat som lærerutdanningsinstitusjon blir etter forslag til forskrift både å sørge for at studentene utvikler profesjonsfaglig digital kompetanse og at de innehar avanserte digitale ferdigheter etter endt studieforløp. Det som uttrykkes i læringsutbyttebeskrivelsene er i vårt perspektiv et godt uttrykk for den kompetansen enhver nyutdannet lærer må ha for å kunne undervise i et moderne digitalt samfunn.

Vi vil presisere at oppnåelsen av avanserte ferdigheter sammen med utvikling av profesjonsfaglig digital kompetanse krever systematisk arbeid over tid gjennom hele studieforløpet. Det må derfor tilrettelegges for utvikling av integrert digital kompetanse gjennom hele programmet slik at studentene får forutsetning til å inneha profesjonsfaglig digital kompetanse etter endt studieforløp. Dette kunne med fordel være mer eksplisitt uttrykt i forslaget til forskrifter.

Kvalitetsrammeverket for høgre utdanning benytter begrepet *avanserte ferdigheter* for ferdigheter på masternivå, og det er dette begrepet som er brukt i forslaget til forskrifter. Vi forstår det slik at dette innebærer at digitale ferdigheter også må være en del av masteropplæringen. Vi foreslår derfor at det legges til rette for at det kan gis studiepoenggivende emner på masternivå i form av dedikerte kurs i digitale ferdigheter eller forpliktende samarbeid med skolefagene.

Elevers utdannelses- og yrkesvalg og valgfag er ikke nevnt. Dette område bør tydeliggjøres. Lærere bør ha kompetanse om valgfag og yrkesvalg for å kunne legge opp undervisning slik at den belyser ulike yrkesveier og veileder elevene på en kyndig måte. Denne oppgaven kan ikke bare overlates til skolens veiledere, men må være en del av elevenes læringsprosess. Dette er en del av en mer generell satsning på kompetanse om overganger i skolen.

Bærekraftig utvikling har fått en velig sideordnet plass mellom en rekke andre satsningsområder. Området synes å ha fått en mer beskjeden plass enn i tidligere formuleringer. I lys av dagens situasjon er det et område som bør styrkes og tydeliggjøres som avgjørende for fremtiden.

Ad §3

Det må ikke være slik at masterfaget bestemmes ved første fagvalg enten ved opptak eller på institusjonen

Det er svært viktig at masterfaget velges blant de fag studenten har 60 studiepoeng i og ikke bindes til et tidlig valg.

Det bør være åpning for at det – innenfor rammen av masterfaget i 4. og 5. år – kan tas **fellesemner av relevans for masterfaget**, for eksempel innen spesialpedagogikk eller IKT.

«Emnet vitenskapsteori og metode»: Det er **uheldig å bruke ordet «Emnet»** som signaliserer noe helt spesielt i programplanarbeid i sektoren. Videre: det oppgis at «Emnet introduseres i det tredje året». Dette er altfor lite ambisiøst: studentene bør møte vitenskapsteori og metode fra 1. semester i utdanningen.

Det er positivt at praksis utvides til 110 dager. Dette er samtidig **en betydelig merkostnad som må kompenseres** dersom det ikke skal gå ut over andre deler av utdanningen.

Masterfordypning i pedagogiske emner og digital kompetanse bør være mulig

GFU mener at det bør åpnes for masterfordypninger utover fagdidaktiske mastere og begynneropplæring. Det er overraskende at etter mange år med tilnærmet fravær av fagkrav for å undervise, ikke skal holde med 30 eller 60 studiepoeng.

Arbeidsoppgavene i skolen er mangeartet, og det er behov for et bredt spekter av kompetanse. Grunnskolelærerutdanningene sikrer god faglig fordypning i skolefagene og forskrift om tilsetning sikrer at de som skal undervise har den kompetanse som kreves. I lys av dette mener vi det er fullt forsvarlig å åpne for masterfordypninger i fagområder som er ønsket i skolen slik at oppgavene kan løses av lærere med både undervisningskompetanse i fag og spesialkompetanse.

Oppnåelsen av avanserte digitale ferdigheter sammen med utvikling av profesjonsfaglig digital kompetanse krever systematisk arbeid over tid gjennom hele studieforløpet. Det bør være mulig å kunne toppe dette med en masterfordypning i profesjonsnær og praksisrettet digital kompetanse.

For å kunne ivareta grunnskolen omfattende samfunnsmandat må kompetansebehovet i grunnskolen vurderes i et bredere perspektiv. En ny grunnskolelærermodell bør legge opp til muligheter for masterfordypninger innenfor pedagogikk, spesialpedagogikk, flerkulturell pedagogikk og veiledning- og rådgivning. Det er stort behov for lærere med høy spesialpedagogisk kompetanse i grunnskolen for å ivareta elever med spesielle behov. Når høringsutkastet ikke legger opp til en masterfordypning i spesialpedagogikk i grunnskolelærerutdanningen, betyr det at grunnskolen må hente spesialpedagogisk kompetanse fra yrkesgrupper utenfor skolen. For ikke å marginalisere elever med spesielle behov er det av stor betydning at spesialpedagogiske oppgaver kan ivaretas av lærere med grunnskolelærerutdanning og som er del av skolens felles læringsmiljø.

Ad §4

I lista over fagovergrepene temaer som skal beskrives i programplanen bør også psykososialt læringsmiljø inngå. Dette er et tema som er viktig å behandle i mange fag, fordi for eksempel manglende følelse av mestring gir seg ulike utslag i ulike fag. Mer detaljert om læringsutbyttebeskrivelsene:

- Det er uheldig at læringsutbyttebeskrivelsene er så omfangsrike. Der det er mulig å kutte ned uten å miste meningsfylt informasjon bør det gjøres. For eksempel:
- «i ulike sosiale og flerkulturelle kontekster» kan erstattes med «i ulike kontekster» - alle kontekster er «sosiale og flerkulturelle»
- «barns rettigheter i et nasjonalt og internasjonalt perspektiv» kan erstattes med «barns rettigheter» - nasjonale og internasjonale perspektiver skal og vil uansett være gjennomgående
- «sikre progresjon i begynneropplæring i norsk, matematikk og andre fag» kan erstattes med «sikre progresjon i begynneropplæring» - at norsk, matematikk og andre fag er involvert bør være en selvfølge
- «kan selvstendig og i samarbeid med andre analysere» kan erstattes med «kan analysere» - det må gjelde generelt at man skal kunne gjennomføre ting selvstendig både alene og i samarbeid med andre.

Ad §6:

Fag fra GLU skal godkjennes inn i GLU master

Det bør skrives eksplisitt at fag fra fireårig grunnskolelærerutdanning gir fritak for tilsvarende fag i ny utdanning. Slik det nå er formulert er dette uklart. Etter mange år med krevende innpassingssaker er vi svært positive til at det alt i mandatet for rammeplanutvalget var uttrykt at de nye utdanningsprogrammene skal bygge på eksisterende grunnskolelærerutdanninger i den grad det er formålstjenlig. Smidige overgangsordninger er både formålstjenlig og samfunnsøkonomisk fornuftig.

På vegne av ledergruppa GFU
Hilsen Hilde Harnæs
Instituttleder

Institutt for grunnskole- og faglærerutdanning
Fakultet for lærerutdanning og internasjonale studier
Høgskolen i Oslo og Akershus
GFU-LUI-HiOA